

نام‌های حضرت مهدی (عج) در قرآن

ای یاد تو یاد آور عدل و شرف و دین   ظاهر شود از نام تو شادابی آئین
ای مظهر اسماء و صفات حق یکتا   حق در تو شود زنده و پاینده و برجا
هستی به تو قائم بود ای قائم موعود   بی مهر تو آیات الهی ندهد سود

مقدمه:

سخن از نام و یاد ابر مردی است در قرآن، که با ظهورش، چهره‌ی زیبایی عدالت را تابناک می‌کند و عطر دل انگیز شیوه‌ی شیدای او، کویر تفتیده از ظلم و جور جهان را به گلستان با صفای شادی و نشاط و عدالت بدل خواهد ساخت. آن پیشوای محبوبی، که تا نیاید عدالت واقعی تحقق نمی‌پذیرد، عزت رنگ نمی‌گیرد، واژه‌های زیبا معنی نمی‌شود و ارزش‌های واقعی تفسیر نمی‌گردد.

بی او، آمال پاکان جامه‌ی عمل نمی‌پوشد و آرمان‌های بلند سفرای الهی پیاده نمی‌شود.

آری! سخن از حضرت مهدی (ع) و نام‌های او در قرآن کریم است.

او که به حق، اسم الله و کلمة الله است.

کلمه و کلام خدا به دو گونه بر ما فرستاده شده، که اگر نازل نمی‌شدند و به صورت اصلی خود بودند، قابل استفاده و فیض‌گیری ما نبودند:

۱- کلام لفظی، که کتاب خدا است.

۲- کلام عینی، که امام معصوم است.

اگر خداوند حرف حسابش را در قرآن زده است، نمونه‌ی تجسمی و عملی این کلام را در وجود امام معصوم ارائه فرموده، تا انسان خاکی و ملکی، با آن الگوی علمی (قرآن) و این نمونه‌ی عینی (امامان معصوم) عروج کند و به ملکوت پرواز نماید.

این است رمز نا گسستگی بودن کتاب معصوم و امام معصوم (قرآن و عترت).

به همین خاطر است که امام روح قرآن و جان آن است. بی امام، آن کتاب، با همه‌ی تقدسش، لفظ است و خداوند به تنهایی برای آن - با همه‌ی عظمتش - ارجی قائل نیست و عمل به قرآن، بی مهر و ولایت امام، در نزد خدا، بی مقدار است.

اسم، در لغت به معنی علامت، نشانه و آیه است. معمولاً ویژگی‌ها و خصوصیات هر چیزی را به وسیله نامی که بر آن می‌نهند بازگو می‌کنند. اسم و نام هرکسی معرف صفات و کمالاتی است که در او موجود است. زیادی اسم و صفت برای هر چیزی نمایانگر زیادی صفات و کمالات آن می‌باشد.

مهدویت و اندیشه‌ی اعتقاد به مهدی موعود (عج) ریشه‌ی عمیق در کتاب آسمانی ما دارد و بسیاری از آیات قرآن که در این زمینه است، توسط پیامبر اکرم (ص) و جانشینان معصومش توضیح داده شده است. بزرگان و اندیشمندان مسلمان، چه شیعه و چه سنی، از دیر باز، در ضمن کتب مربوطه و گاهی نیز، در نوشته‌های مستقل، این گونه آیات را به همراه احادیث مربوطه، گرد آورده‌اند.

چنان که مرحوم علامه مجلسی در جلد ۵۱ کتاب گران سنگ "بحارالانوار" "باب الآيات المأولة بقيام القائم" به تعدادی از آیات و روایات مربوط به آن اشاره دارد.

هم‌چنین، در مجموعه‌ی گرانقدر "الزام الناصب" نوشته‌ی مرحوم شیخ علی حائری یزدی بیش از یکصد و سی آیه، و علامه سید هاشم بحرانی در کتاب شریف "المحججه فی ما نزل فی القائم الحججه" یکصد و بیست آیه را ذکر کرده است. ولی قطعاً تعداد کل آیات بیش از این است.

در میان نوشته‌های اخیر، کتاب "المهدی فی القرآن" نوشته‌ی صادق حسینی شیرازی نیز عهده دار این مهم گشته است، با این ویژگی که روایات برگزیده را مستقیماً یا با واسطه از کتب اهل سنت نقل نموده و شمار آیات آن به یکصد و پنج آیه می‌رسد.^۱

در این کتاب، دهها آیه - که در قرآن آمده، تفسیر یا تأویل، نزول یا تطبیق آن، بر مهدی موعود (عج) است و یا تشبیهی در باره‌ی آن حضرت می‌باشد - جمع‌آوری شده و روایاتی که در تفسیر آیات مربوطه نقل کرده از کتاب‌های اهل سنت، خصوصاً کتاب معروف "ینابیع الموده" که نوشته‌ی شیخ کلان قندوزی حنفی است. قصد ما در این گفتار کوتاه، فقط اشاره به برخی آیاتی است که نام‌ها و اسامی مبارک حضرت مهدی (ع) در آن‌ها آمده است.

گرچه برای آن امام بزرگوار و پنهان از دیده‌ها، نام‌های زیادی در احادیث و روایات معصومین (ع) ذکر شده، و مرحوم محدث نوری در کتاب ارزشمند "نجم الثاقب" یکصد و هشتاد و دو اسم از اسماء شریفه‌ی امام عصر را که در قرآن و سایر کتب و اخبار اهل بیت (ع) و کتب رجال ثبت شده، با اشاره به مستند آنها بر شمرده است.

در این جا از بیش از پنجاه نام از نام‌های مقدس حضرت مهدی (ع) که در آیات قرآن آمده، از باب اختصار، به تعدادی از آن‌ها با ذکر حدیث مربوطه، اکتفا می‌کنیم و بیش از آن را به مطالعه‌ی کتب مرتبط ارجاع می‌دهیم.

با ذکر این نکته که هر یک از این نام‌ها، به برخی از ویژگی‌ها و خصوصیات آن امام معصوم و عزیز اشاره دارد، که آشنایی با آن، دریچه‌هایی زیبا از معرفت آن حضرت را به روی ما می‌گشاید، که نقل آن‌ها در این مختصر نمی‌گنجد.

۱. بَقِيَّةُ اللَّهِ

بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ وَمَا أَنَا عَلَيْكُمْ^۱
«بقية الله برای شما بهتر است، اگر ایمان داشته باشید.»

سَأَلَهُ أَبُو عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْقَائِمِ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ بِأَمْرَةِ الْمُؤْمِنِينَ قَالَ لَا ذَاكَ اسْمٌ سَمِيَ اللَّهُ بِهِ أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ لَمْ يُسَمَّ بِهِ أَحَدٌ قَبْلَهُ وَلَا يُسَمَّى بِهِ بَعْدَهُ إِلَّا كَافِرٌ قُلْتُ جَعَلْتُ فِدَاكَ كَيْفَ يُسَلِّمُ عَلَيْهِ قَالَ تَقُولُ السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا بَقِيَّةَ اللَّهِ ثُمَّ قَرَأَ بَقِيَّةُ اللَّهِ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ^۲

«از امام صادق (ع) پرسیده شد که آیا در سلام نمودن به حضرت قائم (ع) می توان به ایشان خطاب امیر المؤمنین نمود؟ حضرت فرمودند: خیر. زیرا آن لقبی است که خداوند امیر المؤمنین (ع) را به آن نامیده است هیچ کس پیش از او و پس از او بدان نامیده نشد و نمی شود مگر این که کافر است. گفته شد چگونه باید به او سلام کرد؟ فرمودند: می گویند سلام بر تو ای باقی مانده ی خدا. سپس این آیه را تلاوت فرمودند: «بقية الله برای شما بهتر است، اگر ایمان داشته باشید.»

۲. بَيْتٌ مُعَطَّلٌ

وَبَيْتٌ مُعَطَّلٌ وَاقْصِرْ مَشِيدٍ^۳
«و چاه معطل و بلا استفاده مانده، و کاخ برافراشته و مرتفع.»

أَنَّ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: وَبَيْتٌ مُعَطَّلٌ وَاقْصِرْ مَشِيدٍ، قَالَ: الْبَيْتُ مُعَطَّلٌ الْإِمَامُ الصَّامِتُ، وَالْقَصْرُ مَشِيدٌ الْإِمَامُ النَّاطِقُ.
«امام صادق (ع) در باره ی فرمایش خداوند که: «چاه بلا استفاده و کاخ برافراشته» فرمود: چاه بلا استفاده، منظور امام خاموش و قصر سر برافراشته منظور، امام ناطق است.»

۱. هود / ۸۶.

۲. تفسیر نورالثقلین، ج ۲، ص ۳۹۰.

۳. حج / ۴۵.

علی بن ابراهیم در تفسیر خود از جناب صادق (ع) روایت کرده که فرمودند: در تفسیر شریفه‌ی " وَ بئْرٍ مُّعْطَلَةٍ وَ قَصْرِ مَشِيدٍ " که این مثلی است جاری شده برای آل محمد (ع).
 بئر معطله آن چاهی است که از آن آب کشیده نمی‌شود، و آن امامی است که غایب شده است. پس اقتباس نمی‌شود از علم او تا وقت ظهور.^۱

۳. خُنْسُ

فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنْسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ.^۲

«سوگند به ستارگانی که دیگر بار، باز می‌گردد و آشکار می‌شوند.»

عَنْ أُمِّ هَانِيٍّ قَالَتْ لَقِيتُ أَبَا جَعْفَرٍ مُحَمَّدَ بْنَ عَلِيِّ بْنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ ع فَسَأَلْتُهُ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ فَلَا أُقْسِمُ بِالْخُنْسِ الْجَوَارِ الْكُنَّسِ فَقَالَ إِمَامٌ يَخْنَسُ فِي زَمَانِهِ عِنْدَ انْقِضَاءِ مِنْ عِلْمِهِ سَنَةَ سِتِّينَ وَ مَائَتَيْنِ ثُمَّ يَبْدُو كَالشَّهَابِ الْوَقَادِ فِي ظُلْمَةِ اللَّيْلِ فَإِنْ أَدْرَكَتَ ذَلِكَ قَرَّتْ عَيْنَاكَ.^۳

«امّ هانی می‌گوید: امام باقر (ع) را ملاقات کردم و از آن حرت درباره‌ی آیه‌ی : "سوگند به ستارگانی که دیگر بار آشکار می‌شوند" پرسیدم. فرمودند: منظور امامی است که در زمان خود پنهان می‌شود، در سال ۲۶۰ و آنگاه چون شهاب درخشان در شب تاریک ظاهر شود. پس اگر آن زمان را درک کردی چشمانت روشن باد!»

۴. حَقُّ

وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ إِنَّ الْبَاطِلَ كَانَ زَهُوقًا.^۴

«بگو حق آمد و باطل نابود شد؛ به راستی که باطل نابود شدنی است.»

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَقُلْ جَاءَ الْحَقُّ وَ زَهَقَ الْبَاطِلُ قَالَ إِذَا قَامَ الْقَائِمُ ع ذَهَبَتْ دَوْلَةُ الْبَاطِلِ.^۵

۱. نجم الثاقب، ص ۴۱.

۲. تکویر / ۱۵-۱۶.

۳. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۵۱.

۴. اسراء / ۸۱.

۵. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۶۲.

«حضرت باقر (ع) در باره ی گفتار خداوند عزّ و جلّ " بگو حق آمد و باطل نابود شد" فرمودند: چون قائم (ع) قیام نماید، دولت‌های باطل نابود می‌شوند.»

۵. آیه

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ أَمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ^۱.

«آن روز که برخی نشانه‌های پروردگارت تحقق یابد، ایمان آوردن افرادی که قبلاً ایمان نیاورده‌اند، یا در ایمانشان کسب خیری ننموده‌اند، سودی به حالشان نخواهد داشت. بگو به انتظار آن روز باشید که ما نیز منتظریم.»

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع أَنَّهُ قَالَ فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ أَمَنَتْ مِنْ قَبْلُ فَقَالَ الْآيَاتُ هُمُ الْأَيُّمَةُ وَالْآيَةُ الْمُنتَظَرُ هُوَ الْقَائِمُ ع فَيَوْمئِذٍ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ أَمَنَتْ مِنْ قَبْلُ قِيَامِهِ بِالسَّيْفِ وَ إِنْ أَمَنَتْ يَمُنْ تَقَدَّمَهُ مِنْ آبَائِهِ ع^۲.

«امام صادق (ع) درباره‌ی گفتار خداوند عزّ و جلّ " آن روز که برخی نشانه‌های پروردگارت تحقق یابد، ایمان آوردن افرادی که قبلاً ایمان نیاورده‌اند، ..... سودی به حالشان نخواهد داشت" فرمودند: آیات و نشانه‌ها همان امامان (ع) و منظور از نشانه‌ی مورد انتظار، قائم (ع) است. در این هنگام افرادی که پیش از قیام آن حضرت به شمشیر ایمان ایمان نیاورده‌اند، هرچند به پدران پیشین او (امامان قبل) ایمان داشته باشند، ایمانشان برای آن‌ها سودی ندارد.»

۶. رَبُّ الْأَرْضِ

أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا^۳

«و روشن شد زمین به نور پروردگارش.»

۱. انعام / ۱۵۸ .

۲. تفسیر نورالتقلین، ج ۱، ص ۷۸۱ .

۳. زمر / ۶۹ .

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ (ع) يَقُولُ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ "وَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ بِنُورِ رَبِّهَا" قَالَ رَبُّ الْأَرْضِ يَعْنِي إِمَامُ الْأَرْضِ، فَقُلْتُ فَإِذَا خَرَجَ يَكُونُ مَاذَا؟ قَالَ إِذَا يَسْتَعْنِي النَّاسُ عَنْ ضَوْءِ الشَّمْسِ وَ نَوْرِ الْقَمَرِ وَ يَجْتَرُونَ بِنُورِ الْإِمَامِ.^١

«از امام صادق (ع) نقل شده که در ذیل آیهی "و روشن شد زمین به نور پروردگارش" فرمودند: رب الارض به معنای امام زمین است. راوی می‌گوید: گفتم وقتی که ظهور کند چه می‌شود؟ فرمودند: مردم از روشنایی خورشید و ماه بی‌نیاز گردند، به نور امام (ع) اکتفا کنند.»

٧. سبع المثاني

وَ لَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَ الْقُرْآنَ الْعَظِيمَ^٢

«و به تحقیق ما به تو سبع المثانی (سوره ی حمد) و قرآن عظیم عطا نمودیم.»

قَالَ الصَّادِقُ (ع): فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى "وَ لَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَ الْقُرْآنَ الْعَظِيمَ" إِنَّ ظَاهِرَهَا الْحَمْدُ وَ بَاطِنُهَا وَ لَدُ الْوَالِدِ وَ السَّابِعُ مِنْهَا الْقَائِمُ (ع).^٣

«امام صادق (ع) درباره‌ی کلام خداوند متعال "و به تحقیق ما به تو سوره ی حمد و قرآن بزرگ عطا نمودیم" فرمودند: همانا منظور ظاهری آیه، سوره‌ی حمد و منظور باطنی آن فرزند فرزندم، و هفتمین آنها قائم (ع) است.»

٨. قُوَّة

قَالَ لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ.^٤

«(لوط) گفت: ای کاش در برابر شما قدرتی داشتم، یا تکیه‌گاه و پشتیبان محکمی در اختیار من بود.»

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ "لَوْ أَنَّ لِي بِكُمْ قُوَّةٌ أَوْ آوِي إِلَى رُكْنٍ شَدِيدٍ" قَالَ: قُوَّةُ الْقَائِمِ وَ الرُّكْنُ الشَّدِيدُ الثَّلَاثِمَائَةِ وَ ثَلَاثَةٌ عَشَرَ أَصْحَابُهُ.^٥

١. تفسیر نورالثقلین، ج ٤، ص ٥٠٣.

٢. حجر / ٨٧.

٣. تفسیر المیاشی، ج ٢، ص ٢٥٠.

٤. هود / ٨٠.

٥. تفسیر برهان، ج ٢، ص ٢٣٠.

«امام صادق (ع) در باره‌ی این کلام خداوند "ای کاش در برابر شما قدرتی داشتیم، یا تکیه‌گاه محکمی در اختیار من بود." فرمودند: منظور از قوه، قائم (ع) و منظور از رکن شدید (پشتیبان)، سیصدوسیزده نفر یاوران آن حضرت است.»

۹. صراط

قُلْ كُلُّ مَتْرَبٍصٌ فَتَرَبَّصُوا فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى.^۱

«بگو همه در انتظارند، شما هم در انتظار باشید که به‌زودی خواهید دانست چه کسی از یاران راه راست و چه کسی هدایت یافته است.»

عَنْ مُوسَى بْنِ جَعْفَرٍ عَنْ أَبِيهِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ فَسَتَعْلَمُونَ مَنْ أَصْحَابُ الصِّرَاطِ السَّوِيِّ وَمَنِ اهْتَدَى قَالَ الصِّرَاطُ السَّوِيُّ هُوَ الْقَائِمُ ع وَ الْهُدَى مَنِ اهْتَدَى إِلَى طَاعَتِهِ وَ مِثْلُهَا فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ إِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَ آمَنَ وَ عَمِلَ صَالِحًا ثُمَّ اهْتَدَى قَالَ إِلَى وَلَايَتِنَا.^۲

«امام موسی کاظم (ع) از پدرشان حضرت صادق (ع) نقل می‌کنند که درباره‌ی کلام خداوند بزرگ " به‌زودی خواهید دانست چه کسی از یاران راه راست و چه کسی هدایت یافته است." مودند: راه راست همان قائم است، و هدایت از آن کسی است که به پیروی از او هدایت گردیده است.»

۱۰. عصر

وَ الْعَصْرُ (۱) إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ (۲) إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ (۳).^۳

«سوگند به عصر، همانا انسان در زیانکاری و خسران است. جز آنان که ایمان آورده اند و کار های شایسته انجام داده و یکدیگر را به حق سفارش نمودند و به صبر توصیه کردند.»

سَأَلْتُ الصَّادِقَ ع عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ وَ الْعَصْرُ إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ قَالَ ع الْعَصْرُ عَصْرُ خُرُوجِ الْقَائِمِ ع إِنَّ الْإِنْسَانَ لَفِي خُسْرٍ يَعْنِي أَعْدَاءَنَا إِلَّا الَّذِينَ آمَنُوا يَعْنِي بَأْيَاتِنَا وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ يَعْنِي بِمُؤَاَسَاةِ الْإِخْوَانِ وَ تَوَاصَوْا بِالْحَقِّ يَعْنِي بِالْإِمَامَةِ وَ تَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ يَعْنِي بِالْفِتْرَةِ.^۴

۱. طه / ۱۳۵.

۲. بحار الانوار، ج ۲۴، ص ۱۵۰.

۳. سورة العصر.

۴. تفسیر نورالثقلین، ج ۵، ص ۶۶۶.

«از امام صادق (ع) در باره‌ی کلام خداوند عزّ و جلّ "سوگند به عصر، همانا انسان در زیانکاری و خسران است" پرسش شد. حضرت فرمودند: سوگند به عصر، یعنی عصر ظهور حضرت قائم (ع). همانا انسان در زیان است، یعنی دشمنان ما در زیان هستند. مگر آنان که ایمان آورده اند، یعنی ایمان آوردن به آیات ما. و کارهای شایسته کردند، یعنی با بران مؤمن همیاری کردند. و یکدیگر را به حق یفارش نمودند، یعنی به امامت یفارش نمودند. و همدیگر را به صبر توصیه کردند، یعنی به عترت پیامبر.»

۱۱. غیب

ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ (۲) الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيَقِيمُونَ الصَّلَاةَ وَ مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ (۳).^۱
 «این کتاب که هیچ شکی در آن نیست، هدایت است برای متقین، آن‌ها که به غیب ایمان می‌آورند.»

عَنْ يَحْيَى بْنِ أَبِي الْقَاسِمِ قَالَ سَأَلْتُ الصَّادِقَ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ الْم ذَلِكَ الْكِتَابُ لَا رَيْبَ فِيهِ هُدًى لِّلْمُتَّقِينَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ فَقَالَ الْمُتَّقُونَ شَيْعَةَ عَلِيٍّ عَ وَ أَمَّا الْغَيْبُ فَهُوَ الْحُجَّةُ الْغَائِبُ وَ شَاهِدُ ذَلِكَ قَوْلُ اللَّهِ تَعَالَى وَ يَقُولُونَ لَوْ لَا أَنْزَلَ عَلَيْهِ آيَةً مِنْ رَبِّهِ فَقُلْ إِنَّمَا الْغَيْبُ لِلَّهِ فَاتَنْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُتَنْتَظِرِينَ.^۲

«یحیی بن ابی القاسم می‌گوید: از امام صادق (ع) در مورد گفتار خداوند عزّ و جلّ "این کتاب که هیچ شکی در آن نیست، هدایت است برای متقین، آن‌ها که به غیب ایمان می‌آورند" شنیدم که فرمودند: منظور از متقین، شیعیان امیرالمؤمنین (ع) است. و اما منظور از غیب، حجت غایب است و شاهد این نکته، آیه‌ی دیگری در قرآن است که می‌فرماید: "می‌گویند چرا آیه و نشانه‌ای بر پیامبر از طرف پروردگارش نازل نشد؟ بگو غیب مال خداوند است. پس منتظر باشید که من هم با شما از چشم به راهان و منتظرانم."»

۱۲. مضطر

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ أ إِلَهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَا تَذَكَّرُونَ.^۳
 «چه کسی دعای مضطرا را اجابت می‌کند و گرفتاری و سختی را برطرف می‌سازد و شما را جانشین زمین قرار می‌دهد؟»

۱. بقره / ۲-۳.

۲. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۵۲.

۳. نمل / ۶۲.

عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ ع قَالَ نَزَلَتْ فِي الْقَائِمِ ع هُوَ وَاللَّهُ الْمُضْطَرُّ إِذَا صَلَّى فِي الْمَقَامِ رَكَعَتَيْنِ وَ دَعَا اللَّهَ فَأَجَابَهُ وَ يَكْشِفُ السُّوءَ وَ يَجْعَلُهُ خَلِيفَةً فِي الْأَرْضِ.^۱

«امام صادق (ع) فرمود: این آیه درباره‌ی قائم آل محمد (ع) نازل شده است. اوست آن مضطری که هرگاه در مقام (ابراهیم) دو رکعت نماز بخواند و دعا کند، خداوند دعایش را عجابت فرماید و او را خلیفه‌ی در زمین قرار دهد.»

۱۳. کلمه باقیه

وَ جَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ.^۲

«و آن را کلمه‌ی پاینده برای نسل‌های آینده قرار داد.»

عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ص عَنْ قَوْلِهِ عَزَّ وَ جَلَّ " وَ جَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ " قَالَ جَعَلَ الْإِمَامَةَ فِي عَقَبِ الْحُسَيْنِ يَخْرُجُ مِنْ صَلْبِهِ تِسْعَةَ مِائَةِ الْأُمَّةِ مِنْهُمْ مَهْدِيٌّ هَذِهِ الْأُمَّةِ ثُمَّ قَالَ ص لَوْ أَنَّ رَجُلًا ضَعَنَ بَيْنَ الرُّكْنِ وَ الْمَقَامِ ثُمَّ لَقِيَ اللَّهَ مُبْعِضًا لِأَهْلِ بَيْتِي دَخَلَ النَّارَ.^۳

«از رسول خدا (ص) در باره‌ی قول خداوند "و آن را کلمه‌ی پاینده برای نسل‌های آینده قرار داد" نقل شده که فرمودند: خداوند امامان را در نسل امام حسین (ع) قرار داد که نه تن از امامان از نسل او خواهند بود. و از آن‌ها مهدی ایم امت است. سپس فرمود: اگر مردی پیوسته بین رکن و مقام قرار گیرد (برای عبادت)، آن‌گاه با دشمنی خاندان من خداوند را ملاقات کند، درون آتش خواهد بود.»

۱۴. نور

يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ.^۴

«خداوند هر که را بخواهد به نورش هدایت می‌کند.»

۱. بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۴۸.

۲. زخرف / ۲۸.

۳. تفسیر برهان، ج ۴، ص ۱۴۰.

۴. نور / ۳۵.

عَنْ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ ع : ..... " يَهْدِي اللَّهُ لِنُورِهِ مَنْ يَشَاءُ " الْقَائِمُ الْمَهْدِيُّ.^١
 «از امیرالمؤمنین (ع) ..... نقل شده: که منظور از " خداوند هر که را بخواهد به نورش هدایت می کند " حضرت قائم مهدی (ع) است.»

يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ.^٢
 «می خواهند نور خدا را با دهانشان خاموش کنند، در حالی که خداوند نور خود را تمام می کند اگرچه کافران نپسندند.»

عَنْ الصَّادِقِ ع فِي قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى " يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ " قَالَ : الْقَائِمُ مِنْ آلِ مُحَمَّدٍ ع إِذَا خَرَجَ يُظْهِرُهُ اللَّهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ حَتَّى لَا يَبْعُدَ غَيْرَ اللَّهِ وَهُوَ قَوْلُهُ ص يَمَلَأُ الْأَرْضَ قِسْطًا وَعَدْلًا كَمَا مَلَأَتْ جَوْرًا وَظُلْمًا.^٣
 «امام صادق (ع) در باره ی گفتار خداوند متعال "می خواهند نور خدا را با دهانشان خاموش کنند....." فرمود: منظور قائم آل محمد (ع) است، آن هنگامی که ظهور نماید خداوند امر او را بر همه ی ادیان پیروز سازد، تا آن جا که غیر از خداوند پرستیده نشود و همین است فرموده ی پیامبر اکرم (ص) که فرمودند: حضرت قائم (عج) زمین را از قسط و عدل آکنده سازد هم چنان که از ظلم و جور آکنده شده باشد.»

۱۵. ماء معین

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ.^٤
 «بگو به من خبر دهید، که اگر آب شما در زمین فرو رود، چه کسی می تواند آب جاری و گوارا برایتان بیاورد؟!»

عن أبي جعفر ع في قول الله عز و جل قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ فقال هذه نزلت في القائم يقول إن أصبح إمامكم غائباً عنكم لا تدرون أين هو فمن يأتيكم بإمام ظاهر يأتيكم بأخبار السماء والأرض و حلال الله جل و عز و حرامه ثم قال ع و الله ما جاء تأويل هذه الآية و لا بد أن يجيء تأويلها.^٥

١ . تفسیر برهان، ج ٣، ص ١٣٦ .

٢ . صف / ٨ .

٣ . المحججه ص ٢٢٤-٢٢٥ .

٤ . ملک / ٣٠ .

٥ . اکمال الدین، ج ١، ص ٢٢٥ .

«از امام باقر (ع) درباره‌ی قول خداوند عزّ و جلّ "بگو به من خبر دهید، که اگر آب شما در زمین فرو رود...." فرمودند: این آیه درباره‌ی قائم (ع) است که می‌فرماید: اگر امامتان از شما غایب شد، که ندانید او در کجاست، کیست که برای شما امام ظاهر را آشکار سازد، یا این که خیرهای آسمان و زمین و حلال و حرام خداوند را برایتان بیاورد؟!»

۱۶. منصور

و لَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَ مَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا.^۱

«کسی که مظلوم کشته شده باشد برای ولی دم او قدرت و سلطه‌ای قرار داده‌ایم (که بتواند انتقام بگیرد). پس در قتل اسراف نکنند، که او از جانب خداوند یاری شده است.»

عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ ع فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَ مَنْ قُتِلَ مَظْلُومًا فَقَدْ جَعَلْنَا لَوْلِيهِ سُلْطَانًا قَالَ الْحُسَيْنُ فَلَا يُسْرِفُ فِي الْقَتْلِ إِنَّهُ كَانَ مَنْصُورًا قَالَ سَمَّى اللَّهُ الْمَهْدِيَّ الْمَنْصُورَ.^۲

«امام باقر (ع) درباره‌ی آیه‌ی "کسی که مظلوم کشته شده باشد ..... "فرمودند: منظور از مظلوم کشته شده، امام حسین (ع) است. و در باره‌ی بقیه‌ی آیه که "پس در قتل اسراف نکنند، ..... " فرمودند: خداوند مهدی (ع) را منصور نامید.»

۱۷. نهار

وَ النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى.^۳

«سوگند به روز، آنگاه مه جلوه‌گر شود.»

عَنْ الْبَاقِرِ ع : ..... وَ النَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى قَالَ النَّهَارُ هُوَ الْقَائِمُ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ ع إِذَا قَامَ غَلَبَ دَوْلَةَ الْبَاطِلِ.^۴

«امام باقر (ع) در باره‌ی آیه‌ی: "سوگند به روز، آنگاه مه جلوه‌گر شود" فرمودند منظور از روز همان قائم ما اهل بیت است. که هرگاه قیام نماید، بر دولت‌های باطل چیره گردد.»

۱. اسراء / ۳۳.

۲. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۳۰.

۳. نل / ۲.

۴. بحارالانوار، ج ۵۱، ص ۴۹.

۱۸. فجر

وَ الْفَجْرِ وَ لَيَالٍ عَشْرٍ وَ الشَّفَعِ وَ الْوَتْرِ.^۱

«قسم به سپیده‌ی صبح، و به شب‌های دهگانه، و به زوج و فرد.»

از حضرت صادق (ع) روایت شده که فرمودند: فجر، وجود مقدس حضرت قائم (ع) و شب‌های دهگانه، فرزندان امام حسین (ع)، و زوج، حضرت علی (ع) و حضرت فاطمه (س)، و فرد، پروردگار یکتاست.^۲

۱۹. ضحی

وَ الشَّمْسِ وَ ضُحَاهَا.^۳

«قسم به خورشید و تابش آن.»

در تأویل الآیات شیخ شرف الدین نجفی، مرویست، : در تأویل سوره‌ی مبارکه‌ی "وَالشَّمْسِ وَ ضُحَاهَا" که شمس، رسول خدا (ص) و ضحای شمس، که نور آفتاب است چون بتابید، قائم است .... و ظاهر است که پرتو نور، رسالت و شعاع خورشید آن حضرت به توسط آن جناب (حضرت مهدی (ع)) خواهد تابید.^۴

و نیز روایت شده از آن جناب که در تفسیر سوره‌ی مبارکه‌ی "قَدْرٌ" فرمودند: "حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ" یعنی: آنکه برخیزد و ظاهر شود، منظور قائم (ع) است.^۵

۲۰. نعمت

---

۱. فجر / ۱-۳.

۲. تفسیر جامع، ج ۷، ص ۴۰۳.

۳. شمس / ۱.

۴. نجم الثاقب، ص ۵۱.

۵. نجم الثاقب، ص ۵۲.

وَأَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَبَاطِنَةً.^۱

«و گسترانید برای شما نعمت‌های ظاهر و باطن را.»

عَنْ أَبِي أَحْمَدَ مُحَمَّدَ بْنِ زِيَادِ الْأَزْدِيِّ قَالَ سَأَلْتُ سَيِّدِي مُوسَى بْنَ جَعْفَرٍ عَ عَنْ قَوْلِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَ أَسْبَغَ عَلَيْكُمْ نِعْمَهُ ظَاهِرَةً وَ بَاطِنَةً فَقَالَ النِّعْمَةُ الظَّاهِرَةُ الْإِمَامُ الظَّاهِرُ وَ الْبَاطِنَةُ الْإِمَامُ الْغَائِبُ فَقُلْتُ لَهُ وَ يَكُونُ فِي الْأُتَمَّةِ مَنْ يَغِيبُ قَالَ نَعَمْ يَغِيبُ عَنْ أَبْصَارِ النَّاسِ شَخْصُهُ وَ لَا يَغِيبُ عَنْ قُلُوبِ الْمُؤْمِنِينَ ذِكْرُهُ وَ هُوَ الثَّانِي عَشَرَ مِنْ أَسْبَغَ اللَّهُ لَهُ كُلَّ عَسِيرٍ.^۲

«ابی احمد بن زیاد ازدی می‌گوید: از مولایم موسی بن جعفر (ع) در باره‌ی قول خداوند عزّ و جلّ "و گسترانید برای شما نعمت‌های ظاهر و باطن را." پرسیدم. فرمود: نعمت ظاهر، امام آشکار و نعمت باطن، امام غایب است. عرض کردم: مگر از امامان کسی غایب می‌شود؟ فرمود: آری. وجودش از مردم پنهان می‌شود، ولی یادش از قلوب مؤمنین نمی‌رود. و او دوازدهمین امام از ماست. خداوند هر سختی را بر او آسان می‌کند.»

---

۱. لقمان / ۲۰.

۲. کمال‌الدین و تمام‌النعمه، ج ۲، ص ۳۶۸.